

AFRIKAANS HUISTAAL: VRAESTEL I

NASIENRIGLYNE

Tyd: 3 uur

100 punte

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop of korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning of detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiseringsvergadering, daar verskillende vertolkings mag wees oor die toepassing van die nasienriglyne.

AFDELING A**VRAAG 1**

1.1 Die lys dui voorbeelde aan van stories (liefdes-, avontuur-) wat die skrywer uit sy jeug onthou.

1.2 1.2.1 spreek

1.2.2 Die stories word nie vertel nie (omdat die mense dood is voordat hulle dit kon doen). (Die deel tussen hakies is nie nodig vir die punt nie, maar bied 'n verryking om die konteks te betrek.)

1.3 1.3.1 "Mister Julian, wil net weet wanneer jy my storie kan plaas," lui die soveelste whatsapp van 'n gerehabiliteerde dwelmverslaafde uit die Overberg.

'n Gerehabiliteerde dwelmverslaafde vra vir die soveelste keer per whatsapp wanneer ek sy storie kan plaas.

'n Gerehabiliteerde dwelmverslaafde uit die Overberg stuur die soveelste whatsapp wat net wil weet wanneer Mister Julian/hy sy storie kan plaas.

(Daar is verskeie ander maniere om die antwoord aan te pak – sorg dat die sin korrek lees en dit behoort ook in die rubriek te funksioneer sonder om die betekenis te verander.)

(Leiding met puntetoekenning:

Twee punte vir 'n sin wat tegnies korrek lees (die woorde en leestekengebruik is korrek verander) EN korrek in die konteks van die artikel pas.

Een punt vir 'n sin wat tegnies korrek lees (die woorde en leestekengebruik is korrek verander) OF korrek in die konteks van die artikel pas. Trek dus 'n punt af as daar byvoorbeeld nog leestekens wat by die direkte rede hoort, oorgebly het, of as woorde nie korrek verander is na die indirekte rede toe nie. As die kandidaat die eerste punt verloor weens tegniese foute, maar die strekking van die sin is aanvaarbaar in die konteks van die artikel, kan die tweede punt toegeken word.

Geen punte nie as daar tegniese foute voorkom (leestekengebruik en woordverandering) EN as die sin nie meer korrek in die artikel funksioneer nie.

1.3.2 Eie antwoorde

Direkte rede: die **onmiddellikheid** van die persoon se eie woorde word behou, in aansluiting by die **strekking** van die hele rubriek. Indirekte rede (die minder waarskynlike keuse!): die skrywer **verwerk** die woorde soos dit **hom pas**.

(Die vetgedrukte woorde in die voorafgaande sinne dui aan waarvoor die twee punte toegeken kan word. Die nasiener moet egter die kandidaat se antwoord evaluerend lees. Indien die kandidaat die antwoord anders benader, maar tog 'n oortuigende antwoord met genoegsame interpretasie/bespreking verskaf, kan twee punte toegeken word. Indien die antwoord arm of ongemotiveerd voorkom, maar wel iets van die idee agter die vraag vasvang, kan een punt toegeken word. 'n Antwoord wat die vraag verkeerd interpreteer of wat irrelevante inligting verskaf en glad nie by die inhoud van die sin waarmee gewerk word, aansluit nie, moet geen punte ontvang nie.)

1.4 Die woord "trip" kan verwys na 'n reis (en metafories na 'n lewensreis); dit skakel ook met die idee van dwelmgebruik, waar 'n "trip" 'n dwelmepisode is (hy was op 'n "high").

1.5 Hulle verkoop dit self./Dit word nie namens hulle in winkels verkoop nie.

1.6 Eie antwoorde

JA, want hulle is ook belangrik en hulle stories kan mense in die omgewing inspireer.

NEE, want die boeke is onbelangrik in die groot boekewêreld – die koerante kan nie oor alle boeke skryf nie. Dalk is die boeke swak – die koerante sal liewers niks daaroor sê nie as om negatief te wees.

1.7 Paragraaf 11 begin 'n nuwe afdeling in die rubriekteks deur 'n nuwe idee in te voer: die konsep van die Menslike Biblioteek. Paragraaf 12, 13 en 14 verskaf voorbeelde vanuit verskillende kontekste (Nederland, Suid-Afrika en "baie ander lande") van mensboeke in die Menslike Biblioteek.

1.8 In paragraaf 11 word genoem dat die analogie van 'n biblioteek gebruik word om te praat oor die interaksie tussen mense wat hulleself in die Menslike Biblioteek beskikbaar stel en die publiek. Die woorde tussen aanhalingstekens in paragraaf 12, 13 en 14 is biblioteekterme wat op die interaksie van die Menslike Biblioteek toegepas word./Die betekenis van die woorde word opgehef – die aanhalingstekens dui aan dat die woorde met 'n ander betekenis as die gebruikelike ingespan word.

(Hierdie antwoord brei uit om die nasiener in die konteks te plaas. 'n Kandidaat wat skryf oor die **analogie** met die uitneem van boeke by 'n biblioteek of die **opheffing** van die woorde se oorspronklike betekenis verdien die punt.)

1.9 Dit sorg dat die gesprek gefokus bly en nie in alledaagshede verval nie. Dit sorg dat die gesprek na 'n beperkte tyd ophou, veral as dit vir een van die betrokkenes ontstellend is. Dit beskerm die menslike boek teen vrae wat té persoonlik word, of beledigende opmerkings.

1.10 Beslis nie 'n punt nie.

'n Vraagteken (soos in die oorspronklike teks): Die vraagsinvorm stel dit in die vooruitsig. Die vraag laat die lesers nadink oor die voorstel dat dit 'n goeie idee is om so 'n menslike biblioteek in elke dorp te vestig./Dit kan as 'n retoriese vraag beskou word.

'n Uitroepteken: 'n Uitroep druk die skrywer se ideaal uit wat volgens hom groot waarde vir die publiek sal hê.

(Een punt elk vir twee duidelike redes, of twee punte vir een rede wat deeglik verduidelik word. Die benoeming van die leesteken as sodanig ontvang NIE 'n punt nie, soos aangedui in die vraestel.)

1.11 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

In die titel bedoel die skrywer dat mense hulle stories moet deel voordat hulle doodgaan. In paragraaf 4 gebruik hy die beeld van 'n verdowwende foto om te verduidelik hoe die geskiedenis al moeiliker word om te agterhaal soos mense met hulle stories doodgaan. Ten slotte vat hy dit saam deur lesers op te roep om hulle stories, wat uniek aan elkeen is, te deel met die mense om ons, sodat hulle waarde kan trek daaruit voordat dit te laat is weens dood of vergetelheid.

1.12 1.12.1 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Die kandidaat moet een van die vele voorbeelde in paragraaf 12, 13 en 14 kies en deeglik verduidelik waarom daardie soort mensboek interessant is. Die kandidaat kan vrae voorstel om aan die mensboek te vra.

1.12.2 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Die kandidaat gee vir homself/haarself 'n naam, soos die voorbeelde in paragraaf 12 aandui. Redes vir hierdie keuse word verskaf, ondersteun deur feite oor die kandidaat se lewe.

VRAAG 2

2.1 Wetenskapfiksie/futuristiese fiksie

2.2 Hy mag dalk nie lojaal wees aan sy heersers nie, maar die kant van die mense kies in die konflik wat uitgebeeld word.

2.3 Lukas is die **hoofrolspeler** of belangrikste karakter in die roman. Sy stryd teen die transterrane en robotte is nie net ter wille van homself nie, maar ook ander mense (hy sorg vir kos om te eet); daarom kan hy as 'n **kampvegter/voorvegter** beskou word.

2.4 Kappie; dit verander die uitspraak van die vokaal.

2.5 B: 'n Mens kan hulle nie om die bos lei nie.
L: Hulle kan nie (deur 'n mens) om die bos gelei word nie.

2.6 Metingskaal vir 2 punte

Dit is van groot belang dat lesers, en veral jong lesers, in fiksie sien hoe moeilike temas kan uitspeel, hoe dit mense kan beïnvloed en hoe mense dit ten beste kan hanteer. As 'n mense sulke temas vermy in boeke vir jong lesers, kan die werklikheid hulle meer skok as wat nodig is.

2.7 Wanneer jy 'n woord **spel**, noem jy watter letters in die woord voorkom.

2.8 Metingskaal vir 2 punte

1. "Vertel my van **die geboorte van jou storie** vir die roman *Spel*." (paragraaf 1) – Die metafoor verwys na die begin of ontstaan van die verhaal. Die feit dat dit twee vroue is wat met mekaar gesels, is hier relevant; Barnard noem dat dit vir haar moeilik was om die storie te skryf, wat dalk ook skakel met die moeite van 'n swangerskap.

2. "... het die storie en karakters net **kom aanklop**." (paragraaf 7)
Die abstrakte idee van 'n storie en die karakters daarin word hier in konkrete vorm voorgestel as lewende figure wat by die skrywer se huis kon kom aanklop – sy sou vir hulle die deur moes oopmaak en hulle binnenuit, hulle leer ken en hulle storie aanhoor. Dit laat dit ook klink asof die skrywer passief was in die ontstaan van die verhaal – die storie en die karakters het na haar toe gekom.

2.9 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Kandidate moet 'n opinie uitspreek oor die lokkrag van die onderhoud.

Ja, dit lok my: die verhaal klink interessant, relevant, vol aksie ("vinnige tempo") en moeilike temas. Dit is geskryf met jong lesers in gedagte.

Nee, dit lok my nie: Ek hou nie van wetenskapfiksie nie. Ek hou glad nie van lees nie. Ek hou nie van grootmense wat dink hulle weet wat kinders wil lees nie.

VRAAG 3

Sien globaal na. Gee krediet vir koherente sinne wat in die kandidaat se eie woorde uitgedruk word.

Bepaal eers in watter van die vyf bande die geskepte teks val, aan die hand van die beskrywings hieronder, en besluit dan (na aanleiding van die detail van die kandidaat se teks) op watter vlak in die band die spesifieke teks lê.

Uitstekend	Goed	Gemiddeld	Ondergemiddeld	Baie swak
10	8	6½	5	3
9	7½	6	4½	2
8½	7	5½	4	1

Nota: in die onderstaande vlakbeskrywings beteken "teks" die verwerkte teks wat kandidate moet skep (hulle antwoorde op Vraag 3), en "gegewe teks" beteken die teks wat aan kandidate voorsien word om te verwerk (die teks in die Addendum tot die vraestel).

Uitstekend: Kandidate wat 'n baie goeie teks skep, **een wat aan al die instruksies voldoen**, demonstreer dat hulle relevante inligting suksesvol uit die gegewe teks kan selekteer. Kandidate sal die inligting kundig sintetiseer om in die nuwe konteks te pas en te voldoen aan die spesifieke vereistes van die teksverwerkingstaak. Die register sal konsekwent gepas wees, en die teks sal op eie bene kan staan as 'n suksesvolle, geïntegreerde teks. Uitdrukking sal uitstekend wees en 'n bemeestering van die taalgebruik demonstreer. Vol en koherente sinne sal gebruik word, wat lei tot 'n goed gevormde, stilisties superieure teks. 'n Teks in hierdie kategorie wat die woordperk oorskry, kan 'n maksimum van 9 punte ontvang.

Goed: Kandidate wat 'n goeie teks skep, sal daartoe in staat wees om te onderskei watter aspekte van die gegewe teks relevant is, en sal die gekose aspekte kan sintetiseer en oordra in hul eie woorde. **Die teks sal voldoen aan die meeste van die vereistes soos gespesifiseer in die instruksies.** Kandidate sal die gepaste register gebruik en dit sal deur die hele teks volgehou word. Die uitdrukking in sulke tekste sal helderheid demonstreer wat nie teenwoordig is in die gemiddelde teks nie. Vol en koherente sinne sal gebruik word en sal deur die hele teks volgehou word. 'n Teks in hierdie kategorie wat die woordperk oorskry, kan 'n maksimum van 7 punte ontvang.

Gemiddeld: Kandidate wat 'n gemiddelde teks skep, sal 'n vermoë demonstreer om te onderskei watter aspekte van die gegewe teks relevant is, en sal hierdie aspekte meestal in hul eie woorde kan stel. **Die teks mag dalk nie voldoen aan die belangrikste vereistes soos gespesifiseer in die instruksies nie.** Daar mag voorbeelde wees van direkte aanhaling of insinkings wat foutiewe seleksie, die verkeerde klem, of probleme met sintetisering vertoon. Die register sal meestal gepas wees vir die taak, al kan kleiner insinkings voorkom. Uitdrukking sal bloot vaardig wees en daar mag gebreke wees in die konstruksie van volsinne. 'n Teks in hierdie kategorie wat die woordperk oorskry, kan 'n maksimum van 5½ punte ontvang.

Ondergemiddeld: Kandidate wat 'n ondergemiddelde teks skep, sal meestal 'n vermoë demonstreer om relevante aspekte van die gegewe teks te onderskei, maar mag dit dalk nie effektief in hul eie woorde kan stel nie. In sommige gevalle sal groot dele van die oorspronklike teks direk gebruik word. Dit is moontlik dat die register nie gepas sal wees nie of dat die teks nie aan die vereistes van die taak sal voldoen nie. Uitdrukking is bes moontlik gebrekkig, maar sal nie begrip inperk nie. 'n Teks in hierdie kategorie wat die woordperk oorskry, kan 'n maksimum van 4 punte ontvang.

Baie swak: Kandidate wat baie swak tekste skep, sal 'n uiters beperkte begrip van die gegewe teks demonstreer. Dit sal blyk uit die onvermoë om gepaste dele uit die gegewe tekste te selekteer om te gebruik in die finale teks, of deur uitgebreide knip en plak uit die gegewe tekste. Register sal onvanpas wees. Uitdrukking is bes moontlik power en belemmer begrip.

Nadat jy die punt bepaal het volgens die beskrywings en metingskaal hierbo, hou die volgende instruksies in gedagte:

- Hou op lees vanaf 10 woorde oor die woordperk.
- Trek 1 punt af indien geen woordtal aangedui word nie, of as 'n onverskoonbaar onakkurate woordtal aangedui is.

2022-opdrag: Die geskepte teks moet 'n **kontrolelys** wees wat 8 of 9 wenke bevat wat gebruik kan word in die beplanning van **enige** skoolfunksie. Benewens die aanduiding dat dit 'n **lys** moet wees, is daar geen verdere spesifikasies omtrent vorm nie.

Feitelys:

Die volgende idees wat op **enige** skoolfunksie van toepassing is, kom in die teks voor:

- Hou die geleentheid eenvoudig.
- Hou die geleentheid keurig.
- Vermy oordadigheid en duur elemente.
- Die ruimte/lokaal/plek waar die geleentheid aangebied word, moet toeganklik wees.
- Gaste moet nie verdwaal na die vergaderplek toe nie. (*Nota: Indien dit in skoolgeriewe plaasvind, is dit onwaarskynlik, maar gaste van buite die skoolgemeenskap moet gelei word.*)
- Sorg dat daar genoeg toiletgeriewe is.
- Sorg dat daar genoeg ruimte is vir die gaste om te beweeg.
- Sorg dat mense wat moeilik loop of in rolstoele is, ook maklik toegang tot die geleentheid kan kry.
- Sorg dat die uitnodiging soveel inligting bevat as wat die gaste nodig.
- Indien kos voorgesit word, moet daar voorsiening wees vir mense met alternatiewe diëte.
- Hou die kos eenvoudig en keurig, selfs al word 'n spysenier gebruik.
- Sorg dat daar genoeg van alle benodigdhede is.
- Hou versiering eenvoudig en keurig.
- Sorg vir 'n goeie klankstelsel.
- Toets die klankstelsel vooraf dat dit nie te hard of te sag is nie.

Belangrik:

Kandidate mag nie hulle eie idees of feite invoeg nie. Hulle hoef egter nie al die feite hierbo te gebruik nie – daar is te veel.

Voorbeeldantwoord:**WENKE VIR TOPGELEENTHEDE**

- Die uitnodiging moet gaste genoeg inligting oor die geleentheid gee.
- Sorg dat almal, ook rolstoelgebruikers, toegang tot die lokaal het.
- Sorg dat gaste weet waar die toilette is.
- Sorg dat die kos voorsiening maak vir mense met alternatiewe diëte, soos vegetariërs.
- Toets die klankstelsel vooraf om seker te maak dat dit nie te hard of te sag is nie.
- Sorg vooraf dat daar genoeg van alle benodigdhede is.
- Eenvoudige en keurige kos en versierings maak die lewe makliker.
- Eenvoud help jou om binne jou begroting te bly.

(87 woorde)

Bloomsvlakverdeling vir Vraag 3:

Vlak	1	2	3	4	5	6
Punt	1	2	3	2	1	1

VRAAG 4

- 4.1 In strofe 1 is dit duidelik dat die spreker verkies om alleen te wees en dan sy stem goed kan gebruik. In strofe 2 beskryf hy hoe hy hinkel wanneer hy tussen mense is en met hulle moet praat. Dit was die geval met die Griekse orator Demosthenes, wat volgens oorlewering sy spraakgebrek genees het deur op die strand te loop met klein klippies in sy mond, en sy toesprake hardop te oefen.

(Een punt vir die element uit strofe 1, een punt vir die element uit strofe 2, een punt vir die skakeling met Demosthenes)

(Die bespreking behoort ryker te wees as bloot "ek versus mense".)

- 4.2 Die s-klank suggereer beweging, soos die branders oor die sand en die spreker se wandeling. Die k-klank suggereer onderbreking in die vloei van die beweging, wanneer die spreker stilstaan en na dinge kyk. Die punte onderbreek ook die vloei en skep elliptiese sinne wat die spreker se opwinding in sy insig (die samehang van dinge) uitdruk.

(Een punt vir elk van DRIE dinge wat die kandidaat bespreek.)

- 4.3 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Die spreker se verhouding met die klippies is lig en speels: hy kies lukraak en beweeg hulle speels rond in sy mond. Sodoende word sy tong ('n simbool vir die digterlike stem en vaardigheid) geslyp (sy digterlike vaardighede word beter); Terselfdertyd kry elke klip 'n verbeterde vorm – dit word kunswerke weens die menslike invloed. Die klippies word ook fyngemaal, "mosaïekfyn" – sodoende word hulle voorberei om in 'n nuwe verband in 'n kunswerk opgeneem te word. Uiteindelik kan die spreker weens hierdie digterlike proses, vlot en gemaklik met die mense van die skip praat. Skepping bewerkstellig selfvertroue en beter interaksie met ander mense, wat sekerlik tot die skep van nuwe verhoudings kan lei.

- 4.4 In die eerste enkelreëlstrofe wens die spreker nog dat hy homself van ander mense kan afsluit. Hy wil graag alleen wees en op sy kommunikasie met God konsentreer, want dit is vir hom makliker as om met mense te praat. Dan ervaar hy die openbaring op die strand: die proses van digterlike verfyning en die gevolglike selfvertroue ontwikkel by hom. Daarom kan hy in die slotreël die dag vergelyk met 'n "eerste dag", duidelik vir hom 'n nuwe begin. Die dag gaan ook oop, wat in kontras staan met die woord "toemaak" in strofe 3. Die progressie van iemand wat hom wil afsluit van ander mense tot iemand wat vreugde vind in die oopgaan van geleenthede om met ander mense te praat, spreek duidelik uit hierdie twee reëls.

(Een punt vir die bespreking van strofe 4; een punt vir die bespreking van strofe 8; een punt vir die progressie wat tussen die twee strofes plaasvind.)

VRAAG 5

- 5.1 Die spreker is 'n ouer ('n vader); die aangesprokene is die ongebore kind – die beeldspraak van strofe 1 wat 'n ondersese toneel suggereer, stel die kind se toestand voor, met die geboorte in versreël 11 (laaste twee versreëls van die strofe).

(Die deel voor die aandagstreep is goed genoeg vir twee punte – die deel daarna bied ryker konteks vir die nasiener.)

- 5.2 Die een aspek van die stadslewe is ontwikkeling/industrie/vervaardiging: "groot houttolle kables in diep slote lê" (versreël 16); daarby "fabrieke" en "mynhope" (versreël 20).

Die ander aspek is oppervlakkige vermaak: "die sirkus of die mallemeul" (versreël 18), asook "bioskope" (versreël 19) en "speurverhale" (versreël 20).

Albei aspekte dra by tot die spreker se kommer dat die stad se ligte (die moontlikheid van winsbejag en maklike vermaak) die aangesprokene te veel sal bekoor en aanlok.

(Voorbeelde is onnodig, maar versterk die antwoord.)

- 5.3 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Die spreker hoop dat die aangesprokene sal kies vir die verhevene, die geestelike, nie die maklike, tasbare en kitsbevredigende elemente van die stadslewe nie. Die vraagsinne suggereer dat die spreker nie seker is van 'n vaste waarheid nie; selfs die Christelike raamwerk word bevraagteken. Dit lyk tog of hy besluit om hierdie raamwerk "voorlopig" te gebruik. Dan gee hy bepaalde waarhede wat hy met meer stelligheid onderskryf: dat alle dade gevolge het wat onvoorsiens kan uitvloei deur die "ewigheid"; dat 'n mens die lewe van die voorgeslagte steeds met betekenis en waarde moet vul (iets wat in elke geslag anders geïnterpreteer sal word); dat elkeen 'n unieke stryd voer om die lewe te bemeester. Die wens aan die einde, dat die spreker sou verkies as die kind die hemelse en verhevene as riglyn aanvaar bó die aanloklikhede van die stad, verwoord die spreker se liefde vir die kind, en 'n wens vir 'n uitmuntende lewe.

VRAAG 6

- 6.1 Duitsland is 'n land waar streng reëls geld en mense se vryheid ingeperk word.

(Oorweeg ook ander formulerings, soos: Alles is voorspelbaar in Duitsland/Duitsland is vervelig./Niks gebeur nie, of niks opwindends gebeur nie.)

- 6.2 Eie antwoorde – sowel **positief** as **negatief** kan geargumenteer word.

Die beeldspraak neig om 'n mens te laat voel dat die spreker se siening negatief is. Afrikaans word vergelyk met 'n moordwalvis, 'n luislang en 'n reuseplant wat vleisvretend is. Hierdie metafore wys Afrikaans as 'n probleem uit, 'n eienskap van die spreker wat nie in Duitsland geakkommodeer kan word nie. Die vergelyking met "huisgod" en "altaar" verleen 'n religieuse dimensie aan die spreker se verhouding met sy taal, maar dit is ook iets wat hom afskei van die mense van Duitsland. Die spreker is bewus van hoe Afrikaans hom uitsonder, maar omdat dit so sterk deel van sy identiteit is, laat dit hom wonder of hy hom in die regte omgewing bevind.

(Sien akkommoderend na en volg die kandidaat se argument.)

- 6.3 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

In enige ander land sal die spreker ontuis/ontheemd voel, al verskil die plaaslike omstandighede ook hoeveel. Hierdie ontuisheid kom voor onder meer weens sy taal, en die verlange na sy land van oorsprong – dit mag ander snellers wees wat hom bewus maak van sy verlange, maar die ontheemding van die spreker sou in enige land dieselfde wees.

(8)

VRAAG 7

- 7.1 Die spreker weet van die vorms (versreël 16) wat oor vlugtelinge ingevul moet word. Hy skryf self oor die kind en kan hom die "genade van (sy) pen" gee in terme van hoe hy die vorm oor die kind invul (of nie). Die spreker is ook betrokke by die "repatriasietrein" wat onwettige immigrante huis toe stuur.

(Enige van hierdie feite uit die gedig is kredietwaardig.)

- 7.2 Die lys is aangename dinge wat die kind in Suid-Afrika beleef het (inkomste, kos, behuising, vriende). Dit alles word van hom af weggeneem en hy word aangesê om dit te vergeet.

(Lys voordele/voorregte: 1; vergeet/verloor: 1)

- 7.3 Ek weet woorde kan **soos helder water**
'n mens voortdurend afwas en skoonmaak,
Maar woorde word, **soos water**, maklik vuil 20
En ek kry my hande nie meer skoon nie.

Water word hier eers gesien as iets wat reinig, en dit word met woorde vergelyk – die manier waarop die spreker met die aangesprokene praat, is veronderstel om albei van die situasie te reinig. Dit is egter nie effektief nie omdat die woorde soos water vuil word – dit suggereer dat die spreker skaam voel oor wat hy aan die kind doen.

(Identifikasie: 1; bespreking: 1)

(Enigeen van die twee vetgedrukte frases hierbo kan bespreek word – albei is nie nodig nie. Sien akkommoderend na wanneer die vergelyking bespreek word.)

- 7.4 "Die genade van sy pen" verwys na die moontlikheid dat die beampte die vorm op so 'n wyse kan invul dat die kind nie nodig het om terug te gaan Mosambiek toe nie. Dit sal sy lewe verbeter, soos in die lys voorregte wat in versreël 6 tot 9 genoem word. Meer nog sal hy uiteindelik 'n geldige Suid-Afrikaanse paspoort kan kry waarmee hy sy grense kan verbreed en internasionaal kan reis. Dit alles sou moontlik wees as die beampte se pen hom genadig kan wees; dit lyk egter asof al hierdie wonderlike moontlikhede van hom af weggeneem word.

(Die kandidaat behoort twee of drie feite/idees uit die gedig te bespreek. Indien slegs een feit bespreek word, maar die bespreking is uitgebreid en oortuigend, kan drie punte toegeken word.)

- 7.5 Albei gedigte handel oor kinders wat om verskillende redes nie 'n veilige tuiste in Suid-Afrika kan maak nie.

In Jonker se gedig is die kind doodgemaak; Marais se kind leef nog en kan nog iets van sy lewe maak.

(Enige ander ooreenkomste en verskille moet oorweeg word. Indien kandidate se idees nie substansieel genoeg beskou word nie (bv. "Albei gedigte handel oor kinders"), kan halfpunte toegeken word, of geen punte nie.)

VRAAG 8

- 8.1   8.1.1   Die verhoogde petrolprys het 'n vernietigende effek op mense wat petrolaangedrewe voertuie gebruik. Die oorweldigende grootte van die petrolpomp teenoor die verkleining van die motor en die bestuurder ondersteun hierdie effek. Die petrolpomp kry oë wat 'n besonder wrede uitdrukking verraa; daarteenoor lyk die bestuurder wanhopig en hulpeloos. Die petrolpomp koe skynbaar die motor fyn en flenters; die brokstukke wat deur die ruimte val, beklemtoon die vernietiging wat die prysverhoging tot gevolg het.

(Een punt vir grootteverhouding; een punt vir emosie en een punt vir detail in die tekenwerk.)

- 8.1.2   Die woordspeling met "sluk" is hier belangrik. Die petrolpomp lyk soos 'n monster wat die motor en die bestuurder wil fynkou en insluk, maar hierdie proses sal nog 'n bietjie moet vorder voordat die kousel klein genoeg is. "Sluk" beteken ook om iets te aanvaar – in hierdie opsig verwys dit na die houding van bestuurders, wat die hoër petrolprys nie maklik wil aanvaar nie.

- 8.2   8.2.1   Daar bestaan 'n liefdesverhouding tussen die twee – hul ouderdom suggereer dat hulle getroud is.
WOORDKEUSE: Die man noem die vrou "my hartjie", 'n liefdesnaampie.
LEESTEKEN: Die ellips aan die einde van sy woorde suggereer dat hy reaksie van haar verwag, hopelik 'n positiewe aanvaarding van sy optrede.
GESIGSUITDRUKKING: Sy gesig is oop en eerlik, selfs vriendelik teenoor haar: die groot oë en die effense glimlag suggereer dit. Die vrou is egter woedend: haar frons, die manier waarop sy hom sywaarts aangeluur en haar saamgetrekte mond beeld dit uit. Sy aanvaar dus nie sy liefdesdaad op Valentynsdag nie sy het duidelik iets heeltemal anders in gedagte gehad.
LIGGAAMSTAAL: Die man se liggaamstaal is ontspanne, wat sy vriendelikheid ondersteun. Die vrou se gevoude arms ondersteun die indruk dat sy woedend of ontsteld is.

- 8.2.2   Die muisies se gesprek is 'n ligsinnige grappie oor aantrekking tussen mense, wat pas by Valentynsdag, die dag waarop die liefde tussen mense gevier word. Dit staan in kontras met die verwysing na die hoë petrolprys wat mense (by wyse van spreke) afstoot.

8.3 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Die eerste spotprent, uit 2008, beeld die verskriklike ekonomiese gevolge van die prysstyging tussen Januarie en Februarie uit. Dit suggereer dat die verhoging die ekonomie sal fynkou en vernietig. Die toon van die spotprent is ernstig – wat hier gebeur het, is geen grap nie. In die tweede spotprent word die hoë petrolprys deel van 'n Valentynsdaggrappie – die toon is baie ligsinniger as in die eerste spotprent. Die ironie is dat die petrolprys asook die grootte van die styging beduidend hoër is in 2022 as in 2008, maar die effek daarvan op die ekonomie word nie op dieselfde ernstige wyse uitgebeeld nie.

VRAAG 9**9.1 Eie antwoorde**

Ja, die advertensie is aanloklik: Die kleure, veral die kontras tussen die donkerte en die ligpunte, beklemtoon die produk. Die fiets se grootte en alleenplasing maak dit prominent, soos die produk van 'n advertensie behoort te wees. Die lettertipe en verspreiding van die teks steun die klem op die produk.

OF

Nee, die advertensie is nie aanloklik nie: Die algemene voorkoms is te somber met te min lig en kleur. Die uitleg en lettertipe is voorspelbaar en vervelig.

(Enige antwoord wat die siening oortuigend ondersteun. Een punt elk vir twee onderskeibare redes vir die siening, of twee punte vir 'n uitgebreide bespreking van een oortuigende punt.)

9.2 Die volgende woorde en frases in die advertensieteks is daarop gerig om die koper te beïnvloed:

- Eksklusiewe uitverkoop: dit is iets wat nie aldag voorkom nie, en die prys is 'n uitstekende aanbieding.
- Gratis aflewering: selfs al is jy ver van die winkel af, sal die aflewering jou niks ekstra kos nie, wat verdere besparing impliseer.
- Spaar tot 50%: Jy betaal veel minder vir die produk wat jy koop, dalk selfs slegs die helfte (die taal is hier misleidend: die afslag sou so min as 1% kon wees en steeds val in die "belofte" van die advertensieteks).
- Koop nou: die klant moet nie wag nie, maar dadelik optree (voordat rasionalisering jou laat besef jy moet dalk liever nie onmiddellik van hierdie aanbod gebruik maak nie!).

(Die kandidaat behoort minstens TWEE voorbeelde uit die teks te noem en kortliks te bespreek. Blote aanhalings sal slegs een punt ontvang.)

9.3 Eie antwoorde

Ja: die fiets is goedkoper as enige petrolaangedrewe voertuig. Dit kan jou redelik maklik by bestemmings uitbring en kan selfs op openbare vervoer geneem word in sekere gevalle. Fietsry hou die ryer ook fiks en dus gesonder.

OF

Nee: dit is nie altyd veilig om fiets te ry nie – sommige paaie is nie toeganklik vir fietsryers nie. 'n Mens kan nie gemaklik lang afstande op 'n fiets aflê nie. 'n Fiets kan ook baie maklik gesteel word. 'n Persoon sal dalk nooit self n petrolaangedrewe voertuig besit nie, weens sosio-ekonomiese omstandighede; daarom skep hoë petrolpryse nie probleme vir die individu nie. (Sien akkommoderend na. Een punt elk vir twee onderskeibare punte wat die siening ondersteun, of twee punte vir 'n uitgebreide bespreking van een oortuigende idee.)

METINGSKAAL

Hierdie metingskaal word gebruik om die volgende vrae na te sien: 1.11; 1.12.1/2; 2.6, 2.8, 2.9; 4.3; 5.3/6.3; 8.3.

VLAK EN BESKRYWINGS	2 PUNTE	3 PUNTE
Die uitstekende/baie goeie respons <ul style="list-style-type: none"> • Is volledig/gedetailleerd met spesifieke verwysing na die gegewe teks en opdrag; • Maak insigryke/spesifieke konneksies tussen die opdrag en die teks; • Integreer alle elemente, toon 'n duidelike begrip van hoe dele bydra tot 'n groter geheel; • Maak gebruik van gesofistikeerde taalgebruik. 	2	3
Die redelike respons <ul style="list-style-type: none"> • Maak redelike verwysing na die gegewe teks en die opdrag; • Maak konneksies tussen die opdrag en die teks; • Gee 'n bewys/bewyse dat die konteks begryp word; • Toon 'n gedeeltelike begrip van die samehangende geheel; • Maak gebruik van redelik goeie taalgebruik. 	1 – 1½	2
Die onvolledige respons <ul style="list-style-type: none"> • Verwys na die teks en/of opdrag in die algemeen; • Is soms onakkuraat en oorvereenvoudig; • Demonstreer konkrete denke en 'n onvolledige begrip van die elemente; • Maak gebruik van swak taalgebruik wat steurend word. 	½	1
Die onvoldoende respons <ul style="list-style-type: none"> • Verwys glad nie na die teks en/of die opdrag nie; • Beantwoord nie werklik die vraag nie weens 'n gebrek aan begrip; • Maak gebruik van ontoereikende taalgebruik; • Of verskaf geen poging om die vraag te beantwoord nie. 	0	0

Die nasiener mag 'n halfpunt meer of minder gee as wat die matriks toelaat om taalgebruik wat beter as die inhoud is, te beloon, of om taalgebruik wat swakker as die inhoud is, te penaliseer.

By elke vraag wat hierbo genoem is, verskaf die nasienriglyne tipiese inhoud wat by die vraag verwag kan word. Die nasiener moet egter die kandidaat se aanbod op eie meriete oorweeg en dit nie bloot meet teen die moontlikhede in die nasienriglyne nie.

Totaal: 100 punte